

arcx-rapport 0702

Melkmarkt 7 en 9 in Zwolle

bouwhistorische verkenning

buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie

arcx

arcx-rapport 0702

Melkmarkt 7 en 9 in Zwolle bouwhistorische verkenning

INHOUD

1	Inleiding	2
2	Situatie	4
3	Ruimtelijke opbouw	5
	Melkmarkt 7	5
	Melkmarkt 9	13
4	Waardering	19
	Bijlage 1	21
	Bijlage 2	23

Onderzoek: arcX Bergstraat 41 6981 DB Doesburg telefoon 0313 650190
Opdrachtgever: Gemeente Zwolle, team Monarch
Veldwerk, tekst en foto's: Peter Boer ING.

arcx aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

INLEIDING

1 Melkmarkt 7 en 9 in Zwolle staan momenteel leeg, in afwachting van de start van de grootschalige nieuwbouwplannen op deze locatie naar een ontwerp van architectenbureau Soeters Van Eldonk Ponec. Voor deze plannen moet een groot stuk van de bestaande bebouwing tussen de Melkmarkt en de Voorstraat aan de oostzijde van de Haremonie gesloopt worden. De panden Melkmarkt 7 en 9 vallen binnen dit gebied.

Door de Stichting Bankgebouw Van Straaten is recent een verzoek tot aanwijzing als gemeentelijk monument ingediend. De Welstands-Monumentencommissie heeft in het kader van de plaatsingsprocedure geadviseerd voor deze locatie aanvullend bouwhistorisch onderzoek uit te voeren.

Teneinde alle belangen goed te kunnen afwegen willen Burgemeester en Wethouders voorafgaand aan hun definitieve besluit aanvullend geïnformeerd worden over de bouwhistorische waarde van deze twee panden. Het onderzoek moet met name inzicht geven in hoeverre de casco's nog belangrijke laat-middeleeuwse onderdelen bevatten.

Artist-impression van de gevel aan de Melkmarkt van het te realiseren nieuwbouwplan.

In het kader van *Onder de Pannen* zijn de twee panden eerder onderzocht. Dit onderzoek, in opdracht van de gemeente Zwolle, had betrekking op een zestigtal niet beschermde panden in de Zwolse binnenstad en was vooral inventariserend van karakter. Uit de dagelijkse bouwpraktijk blijkt dat bouwhistorisch belangrijke en interessante onderdelen en structuren zeker niet beperkt blijven tot de objecten op de bestaande monumentenlijsten. Achter veel ogenschijnlijk jongere en oninteressante voorgevels worden vaak bij toeval huizen met een laat-middeleeuwse oorsprong ontdekt, waarvan de cultuurhistorische waarde vergelijkbaar is met wel beschermde objecten. Dit verschijnsel is zeker niet uniek voor Zwolle. In vergelijkbare steden als bijvoorbeeld Nijmegen, Den Bosch en Zutphen zijn recent door aanvullende bouwhistorische inventarisaties de belangrijkste middeleeuwse panden in kaart gebracht. De resultaten hiervan, meestal in de vorm van waarde- en verwachtingskaarten, vormen de basis voor het formuleren van toekomstig ruimtelijk en cultuurhistorisch beleid.

werkwijze

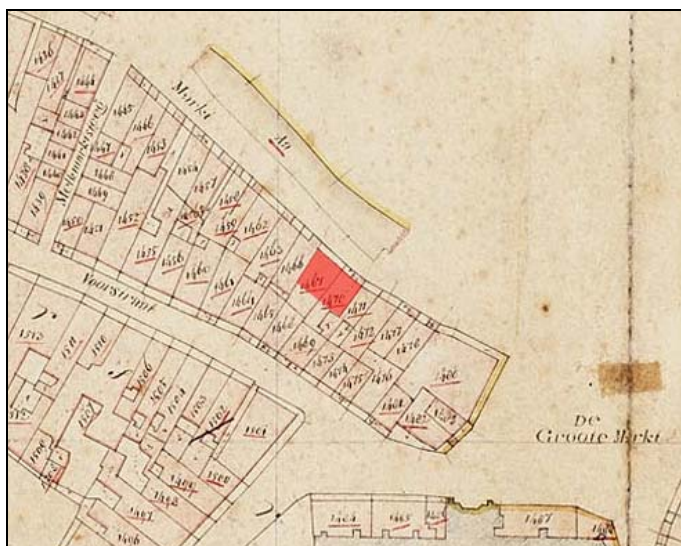
Van de onderzochte panden gaat ongetwijfeld veel historische informatie schuil achter plafonds, betimmeringen en andere afwerkingen. Omdat het op korte termijn niet mogelijk is om de huizen geheel te strippen - nog los van de informatie die daarbij in de container zou kunnen verdwijnen - zijn op een aantal strategische plaatsen *kijkaten* gemaakt. Hiervoor zijn in beperkte omvang vloerdelen, plafondafwerkingen en pleisterlagen weggenomen. Dit levert zeker nog geen volledig beeld van de bouwgeschiedenis op, maar geeft wel een indicatie van de bouwhistorische potentie van de objecten. Door middel van een scherpe datering van met name in eikenhout uitgevoerde balklagen door middel van dendrochronologie is geprobeerd deze onderdelen in de tijd te plaatsen. Dit specialistische onderzoek is uitgevoerd door Preßler GMBH uit Gersten, Duitsland. Helaas bevatten de genomen houtmonsters te weinig jaarringen voor een 100% zekere datering. Na vergelijking met de meeste bekende referentiecurven volgt voor nummer 7 een voorlopige datering kort na 1405 en voor nummer 9 kort na 1391. Zie voor de resultaten bijlage 1. De bouwgeschiedenis van de panden is aan de hand van de op deze wijze vrijkomende informatie opgesteld, aangevuld met een relevant deel van de bewoningsgeschiedenis aangeleverd door Wim Huijsmans van het HCO, zie bijlage 2.

De panden zijn bezocht op 21 december 2006 en op 8, 12 en 13 januari 2007.

SITUATIE

Recent archeologisch onderzoek in de tuin van het Stedelijk Museum aan de Melkmarkt heeft veel informatie opgeleverd over de bebouwingsgeschiedenis van het huizenblok tussen de Voorstraat en de Melkmarkt. De belangrijkste straten van Zwolle zoals de Diezerstraat, De Sassenstraat, de Kamperstraat en de Voorstraat zijn gelegen op dekzandruggen. Tussen deze zandruggen liep de Grote Aa, een natuurlijk stroompje dat de prestedelijke grens vormde tussen de oude kern van Zwolle en Dieze. De oudste bewoning aan de Voorstraat gaat terug tot de 11^e eeuw. De huizen aan de noordzijde van de Voorstraat hadden lange smalle achtererven tot aan de Grote Aa, die liep ter hoogte van de huidige Melkmarkt. Deze achtererven werden perceelsgewijs opgehoogd, de bebouwing was in die tijd hoofdzakelijk gericht op de Voorstraat. In latere eeuwen wordt de Melkmarkt steeds belangrijker en ontstaat ook aan de waterkant aaneengesloten bebouwing met meestal onderkelderde huizen¹. In het westelijke deel van het bouwblok zijn de percelen dusdanig ondiep dat uiteindelijk op enkele kleine binnenplaatsen na het gehele perceel bebouwd raakt. Op het kadastrale minuutplan van 1832 is deze situatie treffend weergegeven.

Uitsnede uit het kadastrale minuutplan met daarop in rood de onderzochte huizen.

¹ H. Clevis, Tussen Melkmarkt en Kalverstraat, in: Zwolle Ondergronds, Zwolle z.j. pag. 59 e.v.

RUIMTELIJKE OPBOUW

3 Hoewel in opzet en oorsprong twee verschillende panden, is de opbouw van Melkmarkt 7 en 9 in grote lijnen gelijk. Beide huizen zijn gebouwd op een rechthoekige plattegrond van ongeveer 6 m breed en 8,5 m diep. Zij tellen boven een kelder drie bouwlagen en een zolder onder schilddaken met de nok loodrecht op de straat. Toch zijn de verschillen groter dan de overeenkomsten. Nummer 7 heeft ten opzichte van nummer 9 een zeer hoge begane grond, wat tot gevolg heeft dat ook de bovenliggende verdiepingsniveaus ruim verspringen ten opzichte van elkaar. De panden zijn op de eerste verdieping met elkaar verbonden met een doorbraak in de gemeenschappelijke bouwmuur.

MELKMARKT 7

kelder

Van het linker huis is de gehele plattegrond onderkelderd. Het kelderdek bestaat uit een vrij forse enkelvoudige balklaag, daterend uit de late 17de of 18de eeuw. Oorspronkelijk was deze kelder voorzien van een gewelf. In de linker bouwmuur is een met witte tegels afgewerkte schouw aangebracht. Aan de straatzijde zijn grote openingen aangebracht die nu dichtgemetseld zijn; rechts een voormalige keldertoegang en links daarvan één of meerder grote kelderlichten. Dit wijst er op dat de kelder een gebruiksfunctie gehad heeft, waarschijnlijk als keuken.

De kelder onder nummer 7; links een betegelde schouw in de linker bouwmuur en rechts de straatgevel met links een dichtgezette toegang en rechts een dichtgemetseld kelderlicht.

verdiepingsbalklaag

De verdiepingsbalklaag is opgebouwd uit zware eiken balken, zonder consoles en zonder kinderbalkjes.

Deel van de onderzijde van de verdiepingvloer die opgebouwd is uit zware eiken balken die aan de onderzijde afgewerkt zijn met een plafonduafwerking uit verschillende perioden.

balklaag 2^e verdieping

Deze balklaag is uitgevoerd als enkelvoudige balklaag, drie balken zijn van grenenhout, de overigen van eiken. Onder alle balken zijn houten consoles aangebracht met een eenvoudige profilering met holle en bolle vormen. Op grond van deze profilering en de toepassing van waarschijnlijk oudere eiken balken die aangevuld zijn met nieuwe grenen exemplaren zal deze balklaag in de 17de eeuw hier gerealiseerd zijn.

Overzicht van de tweede verdiepingvloer met rechts een console.

zolderbalklaag

De zoldervloer heeft een vrij lichte enkelvoudige balklaag, uitgevoerd in grenen waarvan de balken aan de onderzijde versierd zijn met een kwartrond profilering. De vloer is later aan de onderzijde voorzien van een stucplafond. Deze vloer is waarschijnlijk in de 18de eeuw aangebracht.

Detail van de onderzijde van de zolderbalklaag met een wit geschilderde balk waar tegen de rietlatten van een stucplafond bevestigd zijn.

kapconstructie

De kapconstructie is hoofdzakelijk opgebouwd uit recente ongeschaafde vuren daksporen, op een aantal plaatsen verstevigd met verzaagde eiken daksporen met een licht rechthoekige doorsnede. De datering van dergelijke daksporen ligt meestal in de 14de eeuw, vanwege het beperkte aantal groeiringen zijn hiervan geen monsters voor een dendrochronologische datering genomen.

Overzicht van de zolder in de richting van de achtergevel. Rechts een detail van twee secundair verwerkte laat-middeleeuwse daksporen.

linker bouwmuur

Van de linker bouwmuur is op de tweede verdieping een deel van het metselwerk in het zicht. Ongeveer in het midden is een verticale bouwnaad zichtbaar. Het metselwerk aan de rechter zijde hiervan is met een 10-lagenmaat van 77 cm het oudst. In Zwolle komt dergelijk werk vanaf de tweede helft van de 14de en gedurende de gehele 15de eeuw voor. Het metselwerk links daarvan heeft een 10-lagenmaat van 66 cm wat wijst op een datering in de 15de of 16de eeuw. Dit muurdeel wordt op ooghoogte onderbroken door een rollaag met net daaronder over de gehele breedte een lichte inkassing, waarschijnlijk van een nu verdwenen vloerniveau van de zolder. In het linker deel is verder een waarschijnlijk later ingehakte nis die overdekt was met een nu verdwenen houten latei te zien. Mogelijk wijst de verticale bouwnaad op de verhoging van een oorspronkelijk verdiepingsloos dwarshuis waarvan de topgevel voorzien was van een trapegevel met forse trappen. Dergelijke huizen uit dezelfde periode konden in de Zwolse binnenstad eerder waargenomen worden, onder andere in de Roggenstraat en in de Sassenstraat.²

² Buro 02, Peter Boer, Globale waardestelling Sassenstraat 45 in Zwolle dd 23 oktober 2003.

Deel van de linker bouwmuur van Melkmarkt 7 op de tweede verdieping.

gemeenschappelijke bouwmuur

De bouwmuur tussen de beide onderzochte huizen is twee steens dik en gemeenschappelijk aangelegd. Op de tweede verdieping zijn twee forse spaarbogen in de muur opgenomen die in het midden gevuld zijn met steens metselwerk zodat zowel links als rechts blindnissen ontstonden. Dit wijst mogelijk op samenwerking destijds tussen de beide eigenaren. In de middeleeuwse keurboeken van Zwolle zijn bepalingen opgenomen over het oprichten en verhogen van gemeenschappelijke muren. Het bouwen van dergelijke muren bood een aantal voordelen, zoals een ruimer huis en niet in de laatste plaats lagere bouwkosten omdat de buurman mee moest betalen aan dat deel dat voor hem direct bruikbaar was³.

De hoogte van de spaarbogen op de tweede verdieping moet in relatie gezien worden tot de plaats van de zoldervloer. De huidige zoldervloer ligt ruim boven de top van de boog; wanneer we het in de linker bouwmuur

³ R. Meischke, Huizen en keuren, in: De gotische bouwtraditie pag 219 e.v. Amersfoort 1988.

Gemeenschappelijke bouwmuur tussen nummer 7 en 9 op de tweede verdieping van nummer 7. Oorspronkelijk lag de zoldervloer een stuk lager.

aangetroffen bouwspoor van de oorspronkelijke zoldervloer op deze muur projecteren, dan loopt dit niveau nog net boven de twee bogen. De muur is opgetrokken met een 10-lagenmaat van 70 cm. Op de begane grond is de scheidingsmuur geheel uitgebroken.

achtergevel

De achtergevel is een gedeeltelijk gepleisterde topgevel, waarvan de begane grond geheel ingebouwd is. Op de zolder is aan de binnenzijde de voormalige pannenlijn nog goed waarneembaar. In het midden is een nis, waarschijnlijk ontstaan na het dicht metselen van een lichtopening. Rechts daarvan is een rookkanaal aangebracht en aan de buitenzijde is aan de linkerkant een gedeeltelijk uitgebouwde schoorsteen te zien. De huidige gevel is geheel blind en het metselwerk is zeer rommelig uitgevoerd. Onregelmatigheden en bouwsporen in het metselwerk wijzen op dichtgezette gevelopeningen. De hoekoplossing aan de rechterzijde (vanaf de straat gezien) is uitgevoerd met klezoren. Hier niet op de gebruikelijke wijze toegepast in de koppenlagen, om het verband aan te laten sluiten op een hoek, maar als oplossing om een aansluiting te kunnen maken op de achtergevel van nummer 9 of op een later gesloopte dwarsmuur. De 10-lagenmaat is 70 cm, hetgeen overeenkomt met het baksteenformaat van de gemeenschappelijke muur.

Achtergevel van nummer 7, rechts de linker aansluiting van het gevelmetselwerk met klezoren.

voorgevel

De voorgevel is een eenvoudige lijstgevel, drie vensterassen breed. De begane grond wordt over de gehele breedte ingenomen door een moderne etalage. De vensters op de verdiepingen hebben zwaar kozijnhout, versierd met profielen en zijn uitgevoerd als schuifvensters. De onderdorpels zijn van hout en sluiten aan op gemetselde rollagen. Hoewel geschilderd is het metselwerk zeer verzorgd, in de hoekoplossingen zijn consequent drieklezoren verwerkt. Deze gevel zal in de 18de eeuw tot stand gekomen zijn, waarschijnlijk tegelijkertijd met de verhoging en vernieuwing van de zoldervloer.

interieur

Op de begane grond en op de verdieping bleef niets van het historische interieur of de oorspronkelijke indeling bewaard. Op de tweede verdieping is ongeveer in het midden van het huis tegen de gemeenschappelijke scheidingsmuur een ovenconstructie ingebouwd. Deze constructie bestaat uit een overwelfde ruimte net boven de vloer, die verbonden is met een rechthoekige ruimte daar boven. Deze ruimte is aan de onderzijde afgeschuind. Blijkens de roetsporen werd in het geheel gestookt. Wat betreft de functie werd eerst gedacht aan een eest ten behoeve van het mouten van gerst in een stokerij of brouwerij of aan een voorziening voor het drogen van kruiden of bijvoorbeeld thee. Het ligt echter meer voor de

Een zilversmid aan het werk met rechts op de achtergrond een smidsvuur dat brandt in een voorziening die vergelijkbaar is met de in Melkmarkt 7 aangetroffen oven.
Uit: Johannes en Caspaes Luiken, 100 Verbeeldingen van Ambachten, Amsterdam 1694.

hand dat de oven gebruikt is door zilversmeden die hier in het derde kwart van de 19de eeuw als huurder bekend zijn. Zie hiervoor ook bijlage 1. Zilversmeden gebruiken een oven en vuur bij het vervaardigen van hun gietvormen, het weer zacht maken van door hameren gehard zilver en het smelten van metaal.

De oven rust aan de onderzijde op een met secundaire balken aangebrachte raveling op de tweede verdiepingsvloer.

Voorzijde van een op de tweede verdieping van nummer 7 gebouwde ovenconstructie, waarschijnlijk gebruikt door zilversmeden die hier in het derde kwart van de 19de eeuw als huurders geregistreerd staan.

Er zijn geen aanwijzingen dat het metselwerk verder naar beneden doorgelopen heeft. De oven is dus jonger dan de vloer en zou op grond van het metselwerk (23 x 10/11 x 5 cm, 10 L = 59 cm) uit de 17de eeuw of later kunnen dateren. Achter de oven staat de trap naar de zolder, uitgevoerd als spiltrap met holle spil, die waarschijnlijk tegelijk is geplaatst met het verhogen en vernieuwen van de zoldervloer.

Links de binnenzijde van de oven, gefotografeerd vanuit de schoorsteen op zolderniveau. Rechts de spiltrap naar de zolder.

MELKMARKT 9

kelder

Het rechter huis is geheel onderkelderd met een kelder die afgedekt is met ribloze kruisgewelven. De kelder is twee traveeën breed en drie traveeën diep, in het midden rusten de gewelven op twee zandstenen kolommen die versierd zijn met biljoenen en kappelletjes. Links voor is de voormalige trap naar de straat nog goed herkenbaar. De keldervloer bestaat thans uit een vrij recente betonvloer, die waarschijnlijk enkele tientallen centimeters hoger ligt dan de oorspronkelijke vloer. De kelder is toegankelijk via een recent gemaakte doorbraak in de gemeenschappelijke muur. Onder deze opening is de aanzet zichtbaar van een gemetselde boog waarvan de bedoeling onduidelijk is. Mogelijk is de fundering van deze muur uitgevoerd met grondbogen.

Overzicht van de kelder onder nummer 9. rechts de voormalige toegang naar de straat.

verdiepingsbalklaag

De verdiepingsvloer heeft een enkelvoudige balklaag van eiken. Opvallend is dat in vergelijking met nummer 7 de hoogte van de begane grond een stuk lager is.

balklaag 2^e verdieping

De balklaag van de tweede verdieping is van eiken en samengesteld uitgevoerd. De kinderbalken zijn boven op de moerbalken gelegd. Dit type balklaag wordt over het algemeen toegepast tot ongeveer het midden van de 17de eeuw. Daarna wordt het eikenhout verdrongen door grenen.

Deel van de balklaag van de tweede verdieping, vrijgelegd achter de voorgevel.

zolderbalklaag

De eiken zolderbalklaag is alternerend uitgevoerd, dat wil zeggen met afwisselend zware en lichtere balken. Waarschijnlijk was deze vloer op vergelijkbare wijze als de onderliggende vloer uitgevoerd, met moeren en kinderbalken. Als in de loop van de 17de eeuw dit vloertype uit de mode geraakt kan de vloer met eenvoudige middelen gemoderniseerd worden door de kinderbinten op te nemen en te vervangen door tussenbalken die minder zwaar dan de oorspronkelijke moerbalken uitgevoerd hoeven te worden.

Zolderbalklaag van nummer 9, zichtbaar gemaakt langs de rechter bouwmuur.

kapconstructie

De kapconstructie bestaat uit drie vrij licht geconstrueerde spantjes met kreupele stijlen die rondhouten vlieringen en dito daksporen dragen. Deze sporen zijn ten behoeve van het later aangebrachte dakbeschot voorzien van ongeschaafde vuren latten. De spanten hebben geheel gespijkerde verbindingen. Spanten met kreupele stijlen komen vanaf de tweede helft van de 18de eeuw voor.

De muurplaat aan de rechter zijde is aan de onderzijde voorzien van enkele kepen. Mogelijk betreft het een secundair toegepaste moerbalk, die eerst in de lengterichting doorgezaagd is.

Overzicht van de kapconstructie met spanten met kreupele stijlen van nummer 9.

rechter bouwmuur

In deze muur zijn op de begane grond, de 1^e en 2^e verdieping delen ontleisterd. Op de 2^e verdieping kwam achter de afwerkingslagen een vrij grote dubbel uitgevoerde blindnis tevoorschijn. Op de eerste verdieping werd een kleine smalle dichtgemetselde nis of opening waarneembaar. Het baksteenformaat rondom deze openingen heeft een 10-lagenmaat van 70 cm.

Op de begane grond is vanaf de voorgevel tot aan de achtergevel een smalle strook metselwerk vrijgelegd. Ongeveer in het midden is een smalle ingehakte opening te zien waarvan de gepleisterde dagkanten aangeheeld zijn met kleinere stenen. De opening is later weer dichtgemetseld. De 10-lagenmaat van het metselwerk rechts van deze opening bedraagt ongeveer 73 cm, links van de opening is de 10-lagenmaat 80 cm.

Boven: strook metselwerk van de rechter bouwmuur van nummer 9 op de begane grond.

Rechts: bouwspoor van de linker zijde van een dichtgezette opening.

Onder: grote dubbele nis op de tweede verdieping van de rechter bouwmuur met een detail van de bakstenen console tussen de beide bogen.

achtergevel

De achtergevel is een afgeknotte topgevel met in het midden een zwaar rookkanaal. De verschillende vensters zijn allemaal later in de gevel ingehakt. De 10-lagenmaat van het metselwerk komt overeen met die van de achtergevel van nummer 7. Aan de rechter zijde is een bouwspoor zichtbaar van een afgehakte dwarsmuur.

Overzicht van de achtergevel van nummer 9.

voorgevel

De voorgevel is een eenvoudige lijstgevel, drie vensterassen breed en waarschijnlijk daterend uit de late 18de of de eerste helft van de 19de eeuw. De begane grond wordt over de gehele breedte ingenomen door een moderne etalage. De vensters op de verdiepingen zijn uitgevoerd als schuifvensters.

interieur

De tweede verdieping is ingedeeld met houten scheidingswanden waarin paneeldeuren afgewerkt met houtnerfschilderwerk opgenomen zijn. Deze indeling is waarschijnlijk in de 19de eeuw tot stand gekomen waarbij in ieder geval één 18de eeuwse binnendeur hergebruikt is.

WAARDERING

Op grond van deze beperkte waarneming is het niet mogelijk om een compleet en genuanceerd beeld van de bouwgeschiedenis te vormen. Daarvoor gaat nog te veel informatie schuil achter afwerkingen en betimmeringen. Duidelijk is wel dat de twee huizen aan de Melkmarkt in hun huidige vorm uit late middeleeuwen dateren. De eiken vloerbalken zijn met enige slagen om de arm te dateren kort na 1391 (nummer 9) en kort na 1405 (nummer 7). De huizen werden in de loop der tijd een aantal malen gemoderniseerd en uitgebreid. Nummer 7 werd mogelijk in het begin van de 15de eeuw met een verdieping opgehoogd, waarbij ook de gemeenschappelijke bouwmuur met nummer 9 tot stand gekomen zal zijn. Metselwerk met een 10-lagenmaat van 70 cm komt in Zwolle vanaf het begin van de 15de eeuw voor. In de 18de eeuw kreeg het huis een nieuwe voorgevel en werd de zoldervloer vernieuwd en verplaatst.

De ruimtelijke ontwikkeling van nummer 9 kent een vergelijkbare historie, van dit uit het eind van de 14de eeuw daterende huis ligt de zoldervloer nog wel op de oorspronkelijke plaats en dateert de kapconstructie uit de 18de of 19de eeuw.

De muren, balklagen, en kelders van het oorspronkelijke concept van de huizen werden bij opeenvolgende veranderingen zoveel mogelijk gehandhaafd. De latere veranderingen en verbouwingen zijn niet van hoge ruimtelijke en esthetische kwaliteit maar wel zeer representatief voor de ruimtelijke ontwikkeling van een Zwolse stadswoning. De ovenconstructie op de tweede verdieping van Melkmarkt 7 is een bijzondere vondst die waarschijnlijk verband houdt met de werkzaamheden van zilversmeden. De grootste verstoringen hebben vanaf het midden van de 20ste eeuw plaatsgevonden; de scheidingsmuur tussen de huizen werd op de begane grond uitgebroken, over de gehele breedte van beide panden kwam in de voorgevels een nieuwe etalagepui en de kapconstructie van nummer 7 werd ingrijpend vernieuwd.

De beide huizen zijn bouwhistorisch waardevol vanwege het opgaande metselwerk, de kelder met kruisgewelven, de balklagen en de restanten van de laat-middeleeuwse daksporen. Hoewel niet van grote ouderdom is ook de kapconstructie met kreupele stijlen typologisch van belang. Dit type kap is in Zwolle vrij zeldzaam. Hoewel de voorgevels vanwege het ontbreken van aansprekende decoratieve elementen niet direct tot de verbeelding spreken, is het metselwerk zeer verzorgd uitgevoerd en levert

de maatvoering en indeling van de vensters een positieve bijdrage aan het stadsbeeld ter plaatse.

De panden zijn verder van belang als laatste overgebleven laat-middeleeuwse bebouwing van het huizenblok Grote Markt – Voorstraat – Tijlspassage - Melkmarkt. De voor het stadscentrum karakteristieke historische bebouwingsstructuur, met een rijk scala aan perceelsgebonden individuele smalle stadshuizen uit verschillende perioden, is door een aantal grote ingrepen in de vorige eeuw in dit gebied ingrijpend en onherstelbaar aangetast. Alleen Melkmarkt 7 en 9 overleefden en zijn daardoor een belangrijke schakel tussen het heden en de vroegste bewoning op deze plaats aan de oevers van de Grote Aa. Zij zorgen voor de continuïteit van de historische bebouwing op deze plek en zijn daardoor van groot cultuurhistorisch belang.

Bij de eerder uitgevoerde inventarisatie onder de naam *Onder de Pannen* is al naar voren gebracht dat de panden in bouwhistorisch opzicht waardevol zijn en in opzet ouder zijn dan het uiterlijk doet vermoeden. De resultaten van de nu uitgevoerde bouwhistorische verkenning bevestigen dit.

BIJLAGE 2 bijdrage door Wim Huijsmans HCO**Melkmarkt 7 (voorheen 9)**

Huisnaam: De Drie Kaarsen (1641)
 Aantal vuursteden: 1
 Vuurstedengeldnummer 1-e wijk Voorstraat 26
 Oorspr. Kad. Nr. F. 1470, later F. 5681

Eigenaren

Ca. 1600 Thiman Gerritsen
 Coenraad Versevelt
 1628 Derk van Heerde, burgervandrig
 1665 Gerrit van Heerde x Gijsbertje Oculi
 1723 Guilliam Steels, commies x Anna Meijerink,
 1766 Albert van Berkum x Grietje Rietberg
 1796 Hendrik Wissink, winkelier
 1835 H.J. Hellendoorn, koopman
 1840 H.S. van Essen, koopman
 1847 J.M. Blom, koopman, huurder ca. 1845 : J.H.F. Engeler,
 zilversmid
 Ca. 1855: J. Blanke, zilversmidsgezel
 Ca. 1855: G.M.A. Sandfort, zilversmidsgezel
 1878 R.K. Gemeente huurder 1878 : J.M. van Eijk,
 damesmodemagazijn
 1898 Gezusters Sluijter, modisten
 1964 drukkerij en uitgeverij erven J.J. Tijl

Melkmarkt 9 (voorheen 11)

Huisnaam: De Goudsbloem (ca. 1690 – 1750)
 Aantal vuursteden: 1
 Vuurstedengeldnummer 1-e wijk Voorstrat 25
 Oorspr. Kad.Nr. F. 1467, later F. 5680

Eigenaren:

Ca. 1625 Hemminck, burgemeester
 1638 weduwe Hemminck
 1665 Willem ten Holte
 1670 Egbert Meijerink
 de kelder onder het huis wordt verhuurd aan Jac. Janssen
 1723 Jan Sterken x Willemina Westenenk; Jan Sterken heeft een kousenwinkel
 1795 Willem Steken, kousenfabriceur
 1812 Polier
 1830 Gerrit Vos van Avesate, tapper
 1832 Fred. Drucke, tapper
 1848 Jacob Roodjes, tapper
 1849 Willem Lenderink, herbergier
 1853 Jacob P. van Dijk, boekhandelaar en drukker
 1895 E. Spijker, weduwe van Everhardus Merjenberg, horlogemaker + winkel in
 goud en zilverwerken, daarna hun zoon Albertus Merjenberg, daarna zijn
 weduwe Jacoba Johanna Schregardus (de zaak is in 1879 opgericht)
 1950 drukkerij en uitgeverij erven J.J. Tijl

arcx

bergstraat 41
6981 db doesburg
t 0313 650190
f 0313 650192
e info@arcx.nl
www.arcx.nl